

Täysistunto

Torstai 19.1.2023 klo 16.00—18.55

8. Lakialoite laiksi rikoslain 24 luvun muuttamisesta

Lakialoite LA 81/2022 vp Ari Koponen ps ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Edustaja Koponen asian äsken esitteli. Nyt jatketaan tästä keskustelua. — Edustaja Heinonen.

Keskustelu

18.37 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Tietyllä tavalla nämä tulivat varmasti tuossa käsiteltyä. Sain itse asiassa yhden viestin ja luin sitä, ja ajattelin, että otanpa sen heti tähän keskusteluun mukaan. Tätäkin istuntoa seurataan, ja viestiä tuli, ja tiedän, että näille henkilöille, keitä tämä koskettaa, tämä on yksi elämän suurimpia kysymyksiä, ja se on täysin ymmärrettävää. Meistä jokainen tietää, jos olemme saaneet tulla vanhemmiksi, kuinka isosta asiasta on kyse, ja ne, jotka ovat sen kokeneet, että lapsensa menettävät tavalla tai toisella, myös tietävät, miten suurista menetyksistä silloin on kyse.

Tämän viestin, jonka sain, perusajatuksena oli, että ottakaa esille myös se, että tilanne saattaa myös muuttua. Ja tämä kertoi omasta tilanteestaan, missä — ymmärsin näin — avioero oli ollut hyvin traaginen ja järkyttänyt, niin kuin usein tapahtuu, ja hän ei ollut valmis siinä tilanteessa pitämään sitä vanhemman roolia tai vastaamaan siitä tehtävästä. Ja kun hän myöhemmin sai elämänsä järjestykseen, hänelle ei enää avautunutkaan mahdollisuutta siihen vanhemmuuteen. Mielestäni aika hyvä viesti ja sellainen, joka tässä esillä pitää pitää, että emme tekisi niinkään, että lastenvalvonnassa, missä näitä ratkaisuja tehdään, tehdään elinkautisia ratkaisuja vaan voitaisiin tehdä uudelleenarviointeja, jos tilanne muuttuu.

Tässä tapauksessa ei ymmärtääkseni ollut kyse päihteistä eikä sentyyppisistä. Niistäkin voi olla kyse, mutta niistäkin saattaa päästä eroon ja saattaa tulla henkilöksi, joka pystyy sen vanhemmuuden kantamaan. Tässä oli ymmärtääkseni vain niin traaginen ero, että se syöksi elämää sellaisille raiteille, ettei pystynyt vastaamaan niihin vastuisiin, joita vanhemmuuteen kuuluu.

Halusin tämän viestin nostaa esille, ja kiitos edustaja Koposelle, ja toivotaan, että nämä saavat nyt hyvän perusteellisen käsittelyn ja tehdään ne toimenpiteet, joilla tähän ongelmaan voidaan puuttua. Niin kuin tuossa aiemmin totesin, voi olla, että kaikkiin tilanteisiin ei lainsäädännöllä pystytä puuttumaan, ja silloin meiltä ihmisiltä kysytään enempi ihmisyhtä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 152/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Immonen.

18.40 **Olli Immonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä olevalla lakialoitteella rikoslain 24 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jolla kriminalisoitaisiin lapsen vieraannuttaminen toisesta vanhemmastaan. Vieraannuttaminen alkaa usein vanhempien eron jälkeen. Tilanteessa toinen vanhemmista alkaa jollakin tavalla sabotoida lapsen suhdetta toiseen vanhempaan. Vieraannuttamisen muotoja voi olla hyvin erilaisia. Lasta saatetaan manipuloida kääntymään toista vanhempaansa vastaan, vaikka ennen eroa lapsen ja torjutun vanhemman suhde on ollut normaali. ”Vieraannuttamisella” ei ole tarkkaa merkityssisältöä, mutta sillä tarkoitetaan usein vanhemman käyttäytymistä tavalla, joka vaikeuttaa lapsen ja toisen vanhemman välistä vuorovaikutussuhdetta ja johtaa joissakin tapauksissa suhteen katkeamiseen kokonaan. Vieraannuttaminen ei ole nykyisin itsessään rikos, mutta mikäli se aiheuttaa lapsen henkisellety terveydelle haittaa, vieraannuttaminen täyttää pahoinpitelyn tunnusmerkistön.

Arvoisa puhemies! Yleisin vieraannuttamisen muoto on toisen vanhemman mustamaalaaminen. Siihen voivat osallistua jopa vieraannuttajavanhemman läheiset ihmiset. Luonteeltaan panettelu voi olla suoranaista mustamaalaamista, hienovaraista vihjailua tai julkeaa valehtelua. Pahimmillaan toinen vanhempi estää lapsen ja toisen vanhemman tapaukset kokonaan.

Vieraannuttamisesta voi seurata lapselle psyykkisiä vaikeuksia, kuten esimerkiksi syyllisyydentunnetta tai masennusta. Vieraannuttaminen on lapsen kannalta henkistä kaltoinkohtelua, ja kuten täällä edellä tuotiin myös esiin, niin kyse on eräänlaisesta perheväkivallan muodosta. Lapsi saattaa psykologisessa mielessä menettää pahimmillaan molemmat vanhempansa. Vieraannuttamisen kohteena oleva vanhempi on eristetty lapsen arjesta, ja vieraannuttajavanhempi ei kykene ymmärtämään lapsen tunteita, koska hänen fokuksensa on entiselle puolisolle kostamisessa. Jos tilanne pitkittyy, voi lapsen persoonallisuuden ja identiteetin kehitys häiriintyä. Vieraannuttaminen voi järkyttää sekä lasten että aikuisten mielenterveyttä, ja siksi tilanteeseen tulee puuttua mahdollisimman nopeasti. Vieraannuttaminen on ilmiönä valitettavan tuttu monille lasten mielenterveystyötä tekeville ammattilaisille.

Arvoisa puhemies! Pitkittyneet huoltoriidat käräjäoikeuksissa ovat edelleen hyvin yleisiä. Erityisen hankalia ovat ne tapaukset, joissa toinen vanhempi pyrkii eron jälkeen edellä kuvatulla tavalla vaikeuttamaan lapsen ja toisen vanhemman suhdetta. Usein motiivina on vieraannuttajavanhemman katkeruus toista vanhempaa kohtaan. Tällaisissa tilanteissa näennäisesti riitoja käydään lasten hyvinvoinnista, mutta todellisena motiivina on usein halu vahingoittaa riidan toista osapuolta, toista vanhempaa, joka tässä tapauksessa ja useimmiten on isä.

Kuten lakialoitteen perusteluissa todetaan, nykyisen lain mukaan lapsen kummankin vanhemman on omalta osaltaan myötävaikutettava tapaamisoikeuden toteutumiseen. Vanhemman on kasvatustehtävässään vältettävä kaikkea, mikä on omiaan aiheuttamaan haittaa lapsen ja toisen vanhemman väliselle suhteelle. Lainsäädännössä ei ole kuitenkaan kriminalisoitu velvoitteen laiminlyöntiä. Vieraannuttamisilmiön tunnistaminen ja varhainen puuttuminen siihen on ensisijaisen tärkeää. Siksi myös rikoslakiin olisi syytä lisätä pykälä, jolla tällainen lasta vahingoittava toiminta saadaan kriminalisoitua. Tämä varmasti nostaisi kynnystä aloittaa vieraannuttaminen toista vanhempaa kohtaan. Tunnusmerkistö koskisi tilannetta, jossa toinen lapsen vanhemmista toimii lapsen edun vastaisesti välittämällä lap-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 152/2022 vp

selle toisesta vanhemmasta valheellista ja vääreksi tietämäänsä tietoa, loukkaamalla toisen vanhemman kunniaa lapselle vieraannuttamistarkoituksessa tai muutoin toimimalla tahallisesti siten, että pyrkimyksenä on estää lapsen oikeus toiseen vanhempaan.

Arvoisa puhemies! Näen, että lakialoitteen tärkeänä tavoitteena on nimenomaan parantaa lapsen edun toteutumista lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa, ja tästä syystä kannatan sekä tätä nyt käsittelyssä olevaa edustaja Koposen tekemää lakialoitetta että myös tätä aiempaa erinomaista lakialoitetta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Hoskonen.

18.46 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Todellakin edustaja Koponen on tehnyt hienoa työtä, ja erinomainen aloite. Toivottavasti tämä menestyy ja tämä asia nostetaan esille vakavasti, koska periaatteenhan pitää olla, että lapsella on sekä isä että äiti. Olkoon tilanne mikä tahansa, molempien vanhempien kasvatustarvitaan. Se isä ja äiti on siitä hyvä asia, että kun lapsella on isä ja äiti, niin se ei ole kummaltakaan pois, että molemmat osallistuvat lapsen kasvatukseen.

Olen näitä surullisiakin tapauksia joutunut seuraamaan oman elämäni varrella. Kyllä myöhemmällä iällä tulee varmasti niille ihmisille mieleen, olisiko sittenkin pitänyt olla järkevämpi ja antaa mahdollisuus molemmille vanhemmille osallistua kasvatukseen. Kannattaa muistaa sekin, että hyvin monessa tapauksessa siellä lasten vanhempien, isän ja äidin, takana ovat isovanhemmat, joille tämä tilanne, mitä tässä aloitteessa kuvataan, on aivan karmea, kun he eivät saa lastenlapsiaan tavata tai tietoisesti jopa estetään niin, että vain toinen saa tavata vaan ei toinen. Toivon hartaasti, että tämä aloite menestyy, koska kysymys on yhteiskunnallisesti erittäin vakavasta asiasta ja on yhteiskunnan etu, että tämä asia saataisiin kuntoon.

Tuli mieleen sellainen vaihtoehto, että kun tämä lakialoite menee käsittelyyn ja toivon mukaan menestyy, niin kuin sanoin, niin olisiko tässä tällainen sovittelun paikka. Nykyisessä rikoslaissahan on mahdollisuus sovittelulla. Ystävänä on hyvin pärjäävä lakimies, juristi, ja hänen erikoisalansa, spesialiteetti, on erilaisten riitojen ja tällaisten asioiden sopiminen ja sovittelu, jossa yritetään päästä ratkaisuun niin, ettei tarvitse riita- ja oikeusasioissa tuomioistuimeen edes mennä vaan asia sovitaan jo ennen. Tässähän voisi olla tällainen sovittelumenettely, kun tämä tulisi voimaan, että tätä asiaa voisi sovittella niin, että otettaisiin huomioon lapsen etu, koska sillä pienen lapsen edullahan tässä on iso merkitys. Vanhemmat aina jotenkuten pärjäävät, mutta se pieni lapsi on ihan avuton.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Peltokangas.

18.48 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa herra puhemies! Kiitos edustaja Ari Koposelle erinomaisesta lakialoitteesta. On hienoa huomata, että aloitetta on allekirjoitettu niin laajasti yli puoluerajojen. Voidaan siis todeta, että yleisellä tasolla eduskunnassa pidetään aloitteen tavoitteita hyvin tärkeinä.

Lakialoitteella lisätään rikoslain 24 lukuun uusi 14 §, jolla kriminalisoidaan lapsen vieraannuttaminen toisesta vanhemmastaan. Vieraannuttamisella tarkoitetaan toimintaa, jolla toinen vanhempi pyrkii vaikeuttamaan lapsen suhdetta toiseen vanhempaan manipuloimalla lasta eri tavoin ja estämällä tapaamisia. Tällaisista tapauksista on elävässä elämässä ikävä kyllä liian monia esimerkkejä. Joskus vaikkapa erotilanteessa lapsen vanhemmat saat-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 152/2022 vp

tavat riitautua keskenään niin pahasti, että eivät halua lastensa olevan enää missään tekemisissä toisen vanhemman kanssa. Eronneiden vanhempien katkerat tunteet saattavat aiheuttaa joskus valheellisia tai värittyneitäkin puheita, jotka eivät pidä lainkaan paikkaansa. Toisella vanhemmalla ei välttämättä ole mitään keinoa korjata valheellisia väittämiä itsensä — joskus hän saattaa olla niistä jopa täysin tietämätön. Olen saanut tietää, että tällais-takin ikävä kyllä tapahtuu. Kyllä tämä maailma on raadollinen paikka.

Arvoisa puhemies! Lapsen oikeus molempiin vanhempiin kärsii, mikäli vieraannuttami-nen onnistuu. Lähivanhempi voi esimerkiksi tehdä toimenpiteitä, joilla vaikeutetaan tai tehdään mahdottomaksi lapsen ja toisen vanhemman tapaaminen. Lasta saatetaan ihan tie-toisesti jopa manipuloida vihaamaan toista vanhempaansa, jolloin lapsi ei tämän jälkeen itse enää tahdo tavata. Lapsi saattaa joutua esimerkiksi koston välikappaleeksi. Nämä ovat todella ikäviä tilanteita, ja näistä on syytä puhua ääneen.

Lain mukaan lapsen kummankin vanhemman on myötävaikutettava tapaamisoikeuden toteutumiseen, mutta tämän velvoitteen laiminlyömisestä tai tahallisuudesta noudattamatta jät-tämisestä ei ole kuitenkaan määrätty mitään sanktiota. Siitä ei siis joudu rikosoikeudelli-seen vastuuseen. Tämä puute on ehdottomasti korjattava. Vieraannuttaminen on lapsen mutta myös toisen vanhemman kannalta hyvin surullista. Vanhemman vieraannuttava käy-tös voi aiheuttaa pahimmillaan traumoja tai ainakin syviä henkisiä haavoja, jotka eivät to-dennäköisesti täysin parane koskaan — arvet jäävät.

Vastuullisen aikuisen ja lapsen vanhemman tulisi tiedostaa puheidensa ja muiden vie-raannuttavien toimien vaikutus lapsen kehitykselle. Laki alleviivaisi tehokkaasti tällaisen toiminnan vääryyttä, ja sillä olisi erittäinkin ennaltaehkäisevä vaikutus. Jos tällä lailla pys-tyttäisiin edes yksi vieraannuttamistapaus estämään, olisi se tehtävänsä hoitanut.

Kiitän edustaja Ari Koposta lakialoitteesta, ja kiitän siitä, että vaikeisiin asioihin otetaan kantaa ja tuodaan ne tänne käsittelyyn, jotta niistäkin vielä tässä maassa selvittäisiin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt aloitteen ensimmäinen allekirjoitta-ja, edustaja Koponen.

18.52 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää kaikkia salissa olleita edustajia erittäin hyvistä puheenvuoroista. Tässä edustaja Heinonen toi vielä viestillä saamansa oi-kein hyvän uuden näkökulman tähän keskusteluun. Siinä näemme jälleen, kuinka tärkeää päättäjän on kuunnella ihmisiä ja heidän arjen huoliaan. Toivon, että viimeistään seuraavaan hallitusohjelmaan saadaan näiden asioiden ympärille kirjauksia ja tätä asiaa sitten pa-rempaan suuntaan. Kiitos koko sydäimestäni kaikille.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiljunen.

18.53 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Kuuntelin tätä keskustelua huoneestani, ja kun näitä puheenvuoroja kuulin ja myöskin tämän edustaja Koposen tekemän aloitteen si-sällön kuulin sen keskustelun kautta ja olen siihen tutustunut, niin halusin tulla tänne sa-liinkin sanomaan tästä sen seikan, että vaikka täällä nyt on vain neljä perussuomalaista, kun puhemieskin sattuu olemaan vielä samasta puolueesta — ja te hyvin tiedätte, että istumme hieman eri puolilla tätä salia, jolloin usein meillä ei ole ihan samaa näkemystä — niin minä tulin tällä kertaa tähän paikan päälle kiittämään edustaja Koposta — olemme sa-masta vaalipiiristä kaiken lisäksi, jatkuvasti kohtaamme tuolla markkinoillakin — tästä la-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 152/2022 vp

kialoitteesta. Tämä on ihan oikea kysymys. Minunkin elämässäni olen kohdannut ihmisiä, jotka ovat tulleet vakavasti kertomaan, että heillä täytyy olla oikeus vanhemmuuteen ja heillä täytyy olla tapaamisoikeus turvattuna omaan lapseensa nähden. Kun sitä tarinaa kuuntelee vierestä, se tuntuu itse asiassa erittäin ongelmalliselta, että ihminen joutuu tällaisesta ilmiöstä kärsimään. Se on aivan ehdottomasti asia, joka pitäisi saada korjattua.

Tässä vieraannuttamisilmiössä on kahden ihmisen ihmisoikeudesta kysymys. Siinä on kysymys toisen vanhemman oikeudesta siihen, että hänellä on lapsi, ja myöskin lapsen oikeudesta siihen, että hänellä on isä tai äiti. Tämä on ihmisoikeuskysymyskin tässä kohdassa hyvin vahvasti, ja kuten hyvin tiedämme, tämä ihmisoikeuskeskustelu meillä on hyvin vahvasti esillä suomalaisessa yhteiskunnassa tälläkin hetkellä, ja on tärkeää, että me havaitsemme tämän tässä kohdassa.

Jaan nyt perussuomalaisten tekemän lakialoitteen sisällön täysin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Hienoa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

[Keskustelu asiasta sallittiin päiväjärjestyksen 7. asiakohdassa]